

Oponentský posudek bakalářské práce

Adam Šimek: *Temporální aspekty lidské existence u Sorena Kierkegarda: Negativita lidské existence jako klíč k temporální interpretaci Kierkegardova pojetí lidství*

Když se studijní či badatelský záměr stane osobní vášní, je to dvousečná zbraň. Jednak takový jedinec vykročí z alibistické krusty profesionálního odborníka, kterému je ve skutečnosti zcela lhostejné, čím se zabývá, a opravdu vážně a naléhavě docení daný motiv či daného autora; jednak ovšem hrozí, že propadne tématu a přivtělí si ho do té míry, že nebude schopen rozlišovat sebe od tématu a konečně ho to bude svádět k přehnaně ambiciózním nárokům a tvrzením. Myšlení Sorena Kierkegarda (vedle např. Plótína, Mistra Eckharta, Spinozy nebo Nietzscheho) je přesně z toho rodu, že mu jedinec snadno propadne se vším pozitivním i negativním, co k tomu patří. Proto nepřekvapí, když v úvodu předložené (*nota bene!*) bakalářské práce (nadto plné iritujících gramatických chyb a překlepů) čteme následující tvrzení (s. 5-6):

Kierkegardovo uchopení a užití motivu času či časovosti lidského bytí je pro zodpovězení většiny těchto otázek přinejmenším jedním z potřebných interpretačních kroků, ne-li jedním z kroků hlavních (...) Tvrdíme, že motiv času je u Kierkegarda motivem klíčovým ba i rozhodujícím, že je motivem, kolem kterého lze rekonstruovat velkou část jeho myšlení (...) Naším hlavním zájmem proto bude (...) reinterpretovat Kierkegardovo myšlení prostřednictvím jeho tematizace času. Takový podnik předpokládá, že motiv času bude vůbec nalezen v náležitém kontextu ostatních motivů interpretovaného myslitelského sdělení (...) Krátce řečeno, domníváme se, že teprve reinterpretací klíčových motivů Kierkegardova díla z hlediska temporality bude možné docenit význam jeho filosofujícího myšlení vůbec.

Zdá se být zřejmé, že v kontextu bakalářské práce není nic podobného možné. Nadto jsou deklarovanému záměru práce – vykázat údajné temporální aspekty lidské existence podle Kierkegarda – věnovány celé tři (sic!) strany zcela v závěru (s. 69-71) excesivně rozsáhlé práce (celkový rozsah je 76 s. hlavního textu bez seznamu četby). K tomu je nutno poznamenat, že výklad se opírá nikoli o přímé pasáže z Kierkegardova korpusu, nýbrž o

(troufnu si říci) výrazně interpretativní, a potud důkaz vyžadující vyjádření ze sekundárních prací, takže lze po právu silně pochybovat, zda autor není obětí jen určité (více, či méně svévolné) interpretace, kterou (ná)sleduje, a neprovádí-li tak abstrakci od Kierkegaardova myšlení samého, ve kterém se třeba – a to je teprve třeba dokázat – nic takového jako „temporální aspekty lidské existence“ ani nemusí vyskytovat. Tuto „metodologickou“ naivitu, ba přímo zaslepenost kladu jako nejsilnější výtku celé práci. Přesto je však – navzdory ambiciózním proklamacím a stylizovanému pathosu – třeba mít respekt a uznání pro nepochybně obrovské penzum zanícené práce, které autor do práce vložil. Nicméně – jako vždy – i zde platí, že méně by bylo více.

Brát autora osobně a osobně se vyrovnávat s jeho dílem pak nutně vede k tomu, že se znovu objevuje kolo tam, kde již k tématu bylo to podstatné řečeno. Proto se mi zdá být celá první část nadměru rozsáhlé bakalářské práce redundantní. Znovu probírat co je filosofická antropologie, motiv profécie a maieutiky lidské existence, status Kierkegaardova literárního korpusu a pseudonymů v situaci, kdy k tomu existuje autoritativní vypracování rukou vedoucího práce Jakuba Marka, na kterou lze jen odkázat a počítat s ní jako s předpokladem, považuji vskutku za nadbytečné. Daleko lepší je proto, když se v druhé části autor začne koncentrovaně zabývat výkladem konkrétních pasáží Kierkegaardových spisů, aby doložil konstituci subjektivity. Jeho výklady motivu pochybování (coby kritiky filosofie, spíše určitého typu filosofie) a rozvinutí dialektické situace považuji za vynikající a samy by postačily jakožto náplň bakalářské práce.

Centrální pasáž druhé části práce se koncentruje okolo otázky „Jak musí vypadat existence, aby se mohlo pochybovat?“ (s. 35 n.) a sleduje Kierkegaardův spis *Johannes Climacus aneb De Omnibus Dubitandum Est*. Zde se rozlišují stupně existence a do popředí vstupují motivy vědomí, reflexe a negativity. Problém individuality se tak ukazuje být problémem konstituce vědomí (s. 40) a subjektivita je podle toho „přičítání si konstituentů své existence,“ neboli rozporuplný sebevztah já samého. Subjektivní existence musí existovat ve vědomí sebe samého jakožto rozporu (s. 40). S ustavením rozporu ve vědomí se pak probouzí interes na své existenci, a pochybování je proto u Kierkegaarda „počátek nejvyšší formy existence – ducha“ (s. 41). Ten je pak prostorem rozvinutí vlastního deklarovaného tématu bakalářské práce v její třetí části (s. 56-76), a to temporality v napětí k věčnosti.

Odvolávat se hned zkraje na to, že „pojmy jako jsou dění empirického, instance, pohyb, pomíjivost, atp., (...) jasně implikují čas a časovost“, je však neopodstatněná domněnka,

kteřou je třeba dokázat a je přinejmenším projekcí „wishful thinking.“ Čas má být podle tvrzení na s. 69/70 „zdrojem negativity konečnosti.“ Čas je pak určen jakožto separující a separovaná sukcese (s. 70), jež znemožňuje člověku spočinutí a navozuje stav ustavičného přechodu (ibid.). Ale záhy se tvrdí, že naopak to je separace, jež je „důsledkem negativity ‚nekonečně‘ diferencujícího regrese toku času.“ (Ibid.) Nejasnost geneze a smyslu času zastaví vpád věčnosti, díky které přeci jenom člověk je schopen „kontinuity napříč časem a navzdory času“ (ibid.). *Nota bene* se tvrdí (s. 71), že „věčný duch jakožto existující je v čase.“

Nepřestává tak však být tedy duchem *schlechthin*? Může se negativita, jež se odvozuje tamtéž z času coby pomíjivosti, doopravdy ducha jakožto věčného týkat? Uzavřít vše tvrzením, že „existující subjekt je věčný, ale jakožto existující je časný“, připomíná závěr slavné monty pythonovské scény z filmu o svatém grálu, kdy na holý trup osekáný černý rytíř osloví Artuše slovy: „Let’s call it a draw.“ Zde naopak má vše začít a považuji za promarněnou příležitost, že se autor práce věnoval znovuobjevování Ameriky, místo aby konečně začal pracovat na tom, *co je potřeba*.

Po takovémto závěru nelze už vůbec brát vážně na úvod citovaná tvrzení, která nejsou přesvědčivá a spíše vypadají jako opovážlivost. Závěrečné pasáže jsou tudíž nepřesvědčivými, pouze obecnými tvrzeními, jež měly být detailně rozpracovány, a hlavně doloženy z Kierkegaardova díla samého!

Práci **doporučuji** k obhajobě a navrhuji hodnocení **velmi dobře**.

23. 7. 2014

doc. Aleš Novák, Ph.D.